

ПОТЕНЦІАЛ ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА ТА ДИЗАЙНУ У ФОРМУВАННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

Марущак Оксана

к.п.н., доцент

Латуша Руслан

здобувач вищої освіти магістерського рівня

Будикіна Богдана

здобувачка вищої освіти магістерського рівня

Кафедра образотворчого, декоративного мистецтва,
технологій та безпеки життєдіяльності

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського, Україна

Анотація. У статті досліджено потенціал інтегрованого вивчення декоративно-ужиткового мистецтва та дизайну у контексті формування національної ідентичності майбутніх учителів технологій. Національну ідентичність розглянуто як стратегічний імператив, а роль учителів технологій визначено унікальною, оскільки їхня діяльність передбачає роботу з матеріальною культурою. Підтверджено, що ця синергія формує у майбутніх учителів технологій професійні компетенції та культивує культурне лідерство, необхідне для активного утвердження динамічної національної ідентичності.

Ключові слова: національна ідентичність, декоративно-ужиткове мистецтво, дизайн, учителі технологій, культурна спадщина, глокалізація, етнокультурні традиції.

Введення. В умовах стрімкої глобалізації, інформатизації та соціо-геополітичної нестабільності питання національної ідентичності для України набуває статусу стратегічного імперативу. Національна ідентичність, як багатокомпонентний феномен, що інтегрує історико-культурні знання та ціннісно-світоглядні орієнтири, є необхідною умовою духовної єдності та стійкості нації до зовнішніх деструктивних впливів. Пріоритетним завданням державної освітньої політики є формування національної ідентичності молоді, особливо майбутніх педагогів, які закладають фундамент ціннісних орієнтирів наступних поколінь. Роль учителів технологій у цьому процесі є унікальною. Специфіка їхньої діяльності – робота з матеріальною культурою та процесами створення об'єктів – дає змогу інтегрувати національні та культурні цінності безпосередньо у практичну діяльність здобувачів освіти. На відміну від

абстрактних концепцій, уроки технологій забезпечують емпіричну взаємодію з національною спадщиною через створення виробів, що відображають традиції. Це сприяє не лише когнітивному засвоєнню, а й глибокому емоційно-досвідному зв'язку з культурним кодом. Таким чином, професійна компетентність майбутнього вчителя технологій включає здатність виступати провідником національних цінностей, сприяючи формуванню свідомих, адаптивних і гуманістично орієнтованих громадян.

У цьому контексті, інтегроване вивчення декоративно-ужиткового мистецтва (ДУМ) і дизайну виступає потужним інструментом формування національної ідентичності майбутніх учителів технологій. ДУМ є не просто набором технік, а живою художньою цінністю, що виконує пізнавальну та комунікаційну функції. Воно передає сакральні символи та образи, вдихаючи життєву силу в сучасне мистецтво [1, 5, 6, 10-12]. Дизайн, у свою чергу, сприяє переосмисленню традиційних форм і технік у контексті сучасних потреб та технологій, створюючи унікальну синергію між традицією й інновацією [10]. Ця інтеграція є якісним перетворенням, яке дає змогу майбутнім учителям технологій не лише навчати ремеслам, а й спонукати здобувачів освіти до творчої інтерпретації та інноваційного розвитку із залученням сучасних технологій. Такий підхід констатує, що культурна спадщина є живою, еволюціонуючою сутністю, а не статичним експонатом. Це безпосередньо сприяє формуванню динамічної національної ідентичності, вкоріненої в минулому, але спрямованої в майбутнє, що відповідає концепції «глокалізації».

Мета та задачі дослідження. Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні та розкритті потенціалу інтегрованого вивчення декоративно-ужиткового мистецтва і дизайну як основного інструменту формування національної ідентичності майбутніх учителів технологій.

Задачі дослідження полягають у теоретичному обґрунтуванні стратегічної значущості формування національної ідентичності майбутніх учителів технологій, розкритті функціональної ролі ДУМ та аналізі механізму дії дизайну, що забезпечує адаптацію етнокультурних традицій через принцип «глокалізації», з метою визначення інтеграційних можливостей ДУМ і дизайну для культивування культурного лідерства та утвердження динамічної національної ідентичності.

Результати дослідження і їх обговорення. Декоративно-ужиткове мистецтво є невід'ємною частиною культурної спадщини будь-якої нації, виступаючи важливим засобом етнокультурного виховання та формування національної ідентичності [5, 6, 11, 12]. Воно розглядається як художня цінність, що виконує численні функції, зокрема пізнавальну та комунікаційну. Через знайомство з різними формами народного мистецтва, геометричними орнаментами та розмаїттям рослинного світу, здобувачі освіти занурюються у глибини національних традицій, що сприяє формуванню національно-патріотичної свідомості. Народне мистецтво описується як «подих тисячоліть»

[4], що передає сакральні символи та образи, створені різними народами, вносячи життєвість у сучасне мистецтво. Воно забезпечує відчутний зв'язок з культурною спадщиною, дозволяючи глибше, інтуїтивніше розуміти національну ідентичність, що виходить за межі інтелектуальних концепцій. Це не просто знання про культуру, а її переживання через творчість, що створює сенсорний та емоційний зв'язок, вбудовуючи культурні коди безпосередньо в досвід особистості, роблячи національну ідентичність органічною та особистою.

Декоративно-ужиткове мистецтво розглядається як важливий чинник формування творчої особистості та системи світоглядних уявлень. Воно виконує функцію інтеграції утилітарної діяльності з художньою рефлексією місця людини у світі. ДУМ сприяє розвитку творчого потенціалу майбутнього вчителя технологій, посилюючи його сенсорне сприйняття динамічної реальності та забезпечуючи історико-культурний зв'язок з матеріальним середовищем через унікальні форми національної художньої культури [10]. Предметна творчість є фундаментальною основою для генерації нових пластичних форм, еволюції художніх стилів і матеріалізації світогляду. Вона забезпечує задоволення потреб, що постійно трансформуються. Декоративно-ужиткове мистецтво, як форма предметної творчості, «акумулює історичний досвід народу та відображає його формування через специфічні технології обробки матеріалів» [9]. Інтеграція предметної творчості ДУМ з сучасними технологіями надає майбутнім учителям технологій можливість здійснювати керівництво культурною реінтерпретацією та інноваціями. Це передбачає перехід здобувачів освіти від пасивного засвоєння до активної культурної діяльності. Використання сучасних технологій (наприклад, САПР, цифрове виробництво) для створення нових об'єктів, інспірованих традиційними формами, забезпечує динамічне відтворення національної ідентичності. Такий підхід сприяє утвердженню національної ідентичності у сьогоденні та майбутньому, формуючи у здобувачів освіти глибоке відчуття приналежності до культурної спадщини.

Дизайн позиціонується як потужний інструмент експресії культурної ідентичності та адаптації традицій до сучасних реалій. У контексті сучасності дизайн набув статусу форми самовираження, що впливає на сенсорне сприйняття дійсності людьми. Він забезпечує збереження історико-культурних зв'язків через маніфестацію унікальних форм художньої культури.

Інтеграція ДУМ і дизайну створює унікальну синергію, яка дає змогу переосмислити традиційні форми та техніки в контексті сучасних потреб і технологій. Ця інтеграція є вирішальною для збереження традиційних ремесел. Концепція «глокалізації» підкреслює, як глобальні дизайнерські тенденції можуть бути адаптовані до місцевих традицій ДУМ, створюючи унікальні «глокальні» продукти, тим самим сприяючи збереженню культури. Існує також зростаючий інтерес до збереження нематеріальної культурної спадщини шляхом впровадження інноваційних дизайнерських підходів [9].

Дизайн функціонує як місток, що трансформує культурну спадщину зі статичного історичного артефакту в активний, адаптивний та економічно життєздатний компонент сучасної національної ідентичності. Імплементация дизайн-принципів є важливою для запобігання архаїзації традиційних ремесел. Майбутні вчителі технологій, застосовуючи ці принципи, можуть навчити здобувачів освіти створювати культурно автентичні, функціонально релевантні та потенційно економічно ефективні продукти. Такий підхід забезпечує не просто референцію до національної ідентичності, а її активну маніфестацію та життєздатність у сучасному соціумі, що сприяє формуванню національної гордості та культурної спадкоємності.

Очікувані результати вивчення декоративно-ужиткового мистецтва та дизайну для майбутніх учителів технологій мають інтегративний характер, поєднуючи формування професійних компетенцій з посиленням національної свідомості. Здобувачі освіти мають оволодіти здатністю аналізувати, стилізувати та трансформувати об'єкти для розроблення художньо-проектних рішень. Це включає необхідність оцінювати об'єкт і технологічні процеси у контексті проектного завдання, формуючи цілісну художньо-проектну концепцію, а також розробляючи композиційні рішення з відповідним вибором технік і матеріалів. Водночас важливим є цінування національної та світової культурно-мистецької спадщини, що передбачає використання у професійній діяльності проявів української ментальності, національної самоідентифікації та етнокультурних традицій, включно з регіональними особливостями етнодизайну. Кінцевою метою є формування естетичного смаку та національної свідомості на основі спадщини українського народного мистецтва. Ці результати свідчать про перехід до культивування культурного лідерства, де майбутні вчителі технологій позиціонуються не просто як інструктори з формування навичок, а як культурні інноватори, здатні глибоко інтерпретувати та адаптувати етнокультурні традиції через дизайн і технології, забезпечуючи розвиток національної ідентичності засобами матеріальної культури.

Висновки. Проведене дослідження підтверджує значущість інтеграції декоративно-ужиткового мистецтва та дизайну в освітній процес як потужного механізму культурної рефлексії та національної ідентифікації. ДУМ функціонує як первинний носій історичного досвіду та сакральної символіки, виступаючи джерелом естетичного виховання та творчого самовираження. Тоді як дизайн, застосовуючи принцип «глокалізації», забезпечує адаптацію традиційних етнокультурних форм до сучасних функціональних та естетичних вимог, гарантуючи актуалізацію та економічну життєздатність культурної спадщини. Ця синергія дає змогу майбутнім учителям технологій перейти від трансляції ремісничих навичок до культивування творчої інтерпретації та інновацій серед здобувачів освіти. У результаті, ДУМ і дизайн стають основними інструментами для активного формування та утвердження динамічної національної

ідентифікації, що ґрунтується на усвідомленій спадкоємності та здатності до культурного розвитку.

Список використаних джерел

1. Marushchak O. V., Zuziak T. P., Savchuk I. V., Rohotchenko O. O. Artistic and aesthetic competencies development: training teachers using decorative and applied arts. Society. Integration. Education: Proceedings of the International Scientific Conference (May 22th-23th, 2020, Rezekne). Rezekne: Rezeknes Tehnologiju Akademija, 2020. Volume V. P. 719-728. URL: <http://journals.rta.lv/index.php/SIE/article/view/4917/4739>
2. Аніщенко О. В., Яковець Н. І. Сучасні педагогічні технології: курс лекцій. навч. посібник / За заг. ред. Н. І. Яковець. Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2007. 199 с.
3. Горячок І., Баранцова І., Тараненко Ю. Формування національної ідентичності здобувачів вищої освіти в умовах сьогодення. Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти Серія «Педагогіка Психологія». Вінниця: Видавничий дім «Гельветика», 2023. № 4. С. 29-35. DOI: <https://doi.org/10.32782/academ-ped.psyh-2023-4.05>
4. Гусева Л. Г. Роль декоративно-ужиткового мистецтва у формуванні творчої особистості дизайнера. Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: електрон. зб. наук. праць. 2008. № 5(7). URL: <https://ap.uu.edu.ua/article/496>
5. Зузяк Т. П., Марущак О. В. Досвід визначних майстрів гончаротворення як передумова етнокультурного виховання студентської молоді. Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій середньої школи: теорія, досвід, проблеми. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі Поділля», 2018. Вип. 1. С. 186-191.
6. Зузяк Т. П., Марущак О. В., Шинін О. С., Савлук В. М. Інтегративна природа декоративно-ужиткового мистецтва як чинник збереження художніх традицій народних ремесел і промислів. Perspectives of world science and education: abstracts of the 3rd International scientific and practical conference. CPN Publishing Group. Osaka, Japan. 2019. P. 172-180.
7. Куценко Т. Формування національно-патріотичних цінностей у майбутніх вчителів трудового навчання та технологій. Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. Кропивницький: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2017. Вип. 11. Ч. 3. С. 121-124.
8. Лисенко О. М. Проблема національної ідентичності: педагогічний, соціологічний, філософський аналіз. Науковий огляд. 2013. № 1. URL: <http://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/30>.
9. Марущак О. В. Інтеграція декоративно-ужиткового мистецтва і дизайну: синергія традицій та інновацій. Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців

образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2024. Вип. 7. С. 277-280.

10. Марущак О. В., Зузяк Т. П. Формування у майбутніх педагогів професійної компетенції з дизайн-проекування засобами декоративно-ужиткового мистецтва. Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки. Чернігів: НУЧК, 2020. Вип. 8(164). С. 209-215.

11. Марущак О. В., Савчук І. В., Бойчук С. О. Духовно-естетичне виховання учнів ЗНЗ засобами гончарного мистецтва. Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій середньої школи: теорія, досвід, проблеми. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі Поділля», 2018. Вип. 1. С. 221-225.

12. Шимкова І. В., Зузяк Т. П., Марущак О. В. Особливості вивчення збереження культурної спадщини під час воєнного стану. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Вип. 73, том 3, 2024. С. 174-181.

DOI 10.70286/EOSS-10.11.2025.005

ЧИСЛІВНИК “ОДИН” У МІФООБРАЗНОМУ СВІТІ ПОЕЗІЇ “КАЛЕЙДОСКОПИ ЗЕМЕЛЬ І ЗІРОК...” ОЛЕКСІЯ ДОВГОГО

Строкаль Олександр

к. філол.н., асистент

Кафедра української мови та прикладної лінгвістики

ННІФ КНУ імені Тараса Шевченка, Україна

Категорія числа у світоглядній системі індивіда відіграє одну з ключових ролей, оскільки виступає своєрідним репрезентантом його уявлень про топосну організацію буття, предметні й абстрактні реалії його структури та є засобом їхньої нумеративно-квантитативної оцінки. Крізь призму числових характеристик людина структурує довколишній простір, установлює систему взаємозалежностей та ієрархічних відношень між об'єктами своєї повсякденної реальності, у якій, зрештою, віднаходить себе з-поміж нескінченної варіативності форм і явищ, самоідентифікуючись як окремішня сутність, єдино неповторна у своїй ментально-психологічній якості.

Зауважимо, що проблематика чисел віддавна усвідомлювалася людством як одна з найактуальніших, зокрема у світоглядному дискурсі. Невипадково число ставало об'єктом аналізу античних філософських шкіл (піфагорійці), релігійних течій та фольклору. Числу приписувалися містичні й космологічні властивості,